

Odbor imenovane naše deželne organizacije je sklenil:

1. Vlada se prosi, da nemudoma nakaže deželni odboru državni prispevek 1.017.000 K, ki se naj izplača učitelstvu takoj kot enkratni nabavni prispevek.

2. Odbor »Deželnega slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani« konstatira, da je državna podpora za leto 1917 enkratno izplačan prispevek, kakršnega so dobili vsi uslužbenci deželni in državni vseh kategorij; učiteljstvo tedaj namesto od dežele od države.

3. Vlado se prosi storiti potrebne korake, da bo deželni odbor vojvodine Kranjske izplačeval deželne vojne draginske doklade tudi za leto 1918 v isti izmeri, kakor jih dobivajo vsi javni nastavljenici vse Avstrije.

4. Predujem 200—300 K učiteljstvo odklanja. To ni v smislu sklepov državnega zbora. S tem se podaljšuje termin izplačevanja državnih podpor.

Ti predlogi so bili v obliki spomenice dne 21. decembra 1917 poslani: ministrskemu predsedstvu, naučnemu in finančnemu ministru, deželni šolski svetu, Jugoslovanskemu klubu, državnemu poslancema dr. Ravniharju in dr. Lovru Pogačniku ter našemu časopisu.

Dvignili smo ves aparat, da prepričamo nesrečo. Kakor sedaj vidi javnost, se moramo boriti celo za to, kar nam priznata državni zbor in vlada. Imamo v vsakem pogledu in za vsak slučaj tako dobre prijatelje, da nas zanje lahko zavida ves svet! In kakor smo prepričani, da zmagamo naša pravična stvar, tako smo obenem uverjeni, da pride dan plačila tudi tem našim prijateljem. Vsaj za nas bo to resnično lep in velik dan!

Vojna.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNOPO-MOŽNE SVRHE.

Ob IV. štajerskem vojnem dnevu so darovali dečki na okol. šoli v Celju 5278 K; Janez Robič, šolski ravnatelj in Fran Zaehel, učitelj v Ljutomeru za »Rdeči križ« po 5 K v mesecu decembru, 10 K; skupaj 6278 K.

Danes izkazanih 6278 K

V zadnji št. izkazanih 286.019'19

Skupaj 286.081'97 K

VII. VOJNO POSOJILO.

Fani Žebre, nadučiteljeva soproga v Starem Trgu pri Ložu, 3000 K; vodstvo ljudske šole v Hinjah, 2000 K; Martin Zarnik, nadučitelj v p. v Trnovem na Notranjskem, 1000 K; šolska občina Slavina na Notranjskem, 1000 K; slovenska trgovska šola v Ljubljani, 1000 K; s posredovanjem šolskih vodstev in učiteljskih zborov na deških ljudskih šolah v Ljubljani se je podpisalo VII. vojnega posojila in sicer na I. mestni deški ljudski šoli 75.400 K, na II. 70.700 K in na IV. 56.200 K; skupaj 210.300 K.

Srednje šole.

Josip Wester, c. k. gimn. ravnatelj v Novem mestu, 1000 K; dr. Fran Perne, c. kr. gimn. profesor v Ljubljani, 20 K; skupaj 1020 K.

Danes izkazanih 1020 K

V zadnji št. izkazanih 66.457'38

Skupaj 67.477'38 K

Po obredu se služijo vsi navzoči z žitom, vinom in kolači. Na slavnostni obed so zvali šolski dostojanstveniki in popa. Po kosilu pa se začne zbirati narod okoli šole. V sobe pa se nanosi jedi in pijače, da se šibe mize...

Ves narod se gosti. Zunaj na šolskem dvorišču pa svirajo cigani kolo. Narod raja in peva. Mladina in žene so odšle domov. Deca je že v lepem snu in vendar jim še noge ritmično udarjajo — še rajajo v veselem kolu...

Tam v šolskih sobah pa še sede gazde in razgovarjajo, ugibajo, politikujejo...

Presrčen je ta šolski praznik, vezi med šolo in domom se nanovo utrde. Sploh je bila šola v Srbiji vedno torišče vsega narodnega slavlja.

V poletnem času pa so »preslave«, katere slavi vse selo. Primerjali bi jih lahko v enem oziru z našim prošenjem. Popoldne služi pop božjo službo in po njej se pomika litija (procesija) po selu in polju. Popoldne se pa začne zbirati narod pri šoli na »vašaru«. To je ljudska veselica in malo sejm. Staro in mlado se vrti v lepem kolu. Po dve, tri skupine ciga-

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v »Učit. Tovarišu«:	
Za »Rdeči križ« itd.	286.081'97 K
III. vojno posojilo	278.848'69 »
IV. vojno posojilo	2.761.438'— »
V. vojno posojilo	10.314.807'— »
VI. vojno posojilo	418.450'— »
VII. vojno posojilo	210.300'— »
Srednje šole	67.477'37 »
Skupaj 14.337.403 04 K	

Važna odredba za učitelje-vojake.

V vojaški službi v zaledju se nahajajoči in za frontno službo nesposobni učitelji državnih, deželnih in občinskih šol, ki pripadajo stanju moštva, se morajo nanovo pregledati, da se ugotovi stopnja njih sposobnosti. Tisti, ki so spoznani trajno za frontno službo nesposobne, se za dobo od 31. decembra 1917 do 15. julija 1918 provizorično oprostite, če morejo dokazati z dokumenti, da so izprašani (državno) za učiteljsko službo in da imajo imenovalni dekret. — Učitelji, ki so klasifikovani za stražno službo, so od tega provizoričnega oproščena izvzeti in morejo biti oproščeni od nadaljnjega vojaškega (črnovojniškega) službovanja le na podlagi predlogov od kompetentnih oblasti. — V to provizorično oprostilo odredbo niso všteti za pomožno službo kvalifikovani obvezanci prezenčne službe. Nadaljno oproščanje v smislu tega odloka provizorično oproščeni učiteljev se zgodi potom splošnega oprostilnega postopanja. Taksi provizorično oproščeni, ki o njih do srede junija 1918 ne pride definitivna oprostilna odločitev, morajo biti k nadaljevanju vojaške službe zopet pozvani na dan 16. julija 1918. — Ta odlok se glasi: M. A. 130.057 (Ldw.-Erl. des M. f. L. V. E. G.) L. Nr. 500.194 vom 29. November 1917.

Pozdravljeni!

VSEM ROJAKOM.

Z veliko vero in upanjem pošiljamo prvo številko »Jugoslovana« v jugoslovanski svet. V globoki zavesti težke naloge prosimo vse enako in druge dobro misleče, da nas podpirajo z besedo in dejanjem. Prva številka kaže, kakšni smo. Kjerkoli bomo našli pametno misel in plodno zrna, bomo vzeli oboje in ju zanesli z ljubeznijo v srca našega naroda.

S temi besedami je opremilo uredništvo prvo številko »Jugoslovana« ter ga poslalo širom slovenskega ozemlja. In — odkritosrčno rečeno — razveselili smo se tega našega glasnika boljše in srečnejše naše bodočnosti.

Prva številka »Jugoslovana« nam je nehote v spomin poklicala vse one boje, vse one bridkosti, vsa ona preganjanja, ki jih je moralo pretrpeti ravno slovensko napredno učiteljstvo — ko je ostalo zvesto svojemu vzvišenemu poklicu, svoji neomajni lastnosti značajnosti, odkar je zagospodovala v lepi slovenski deželi stranka, ki si je nekdanj zapisala na svoj prapor besede: »Pogin slovenskemu naprednemu učiteljstvu!« — a ki sedaj nastopa očiščena in prerojena na onem delu slovenskega ozemlja, koder je nekdanj bučalo od krika bratomornega boja.

In mož, ki je nekdanj šel — sam sin očeta učitelja — pod devizo »Pons asinorum« v boj proti značajnemu slovenskemu učiteljstvu — je slednjič dobil pravo pot in začrtal slovenskemu narodu cesto, ki mu mora prinesiti najlepšo bodočnost. Ime tega moža dandanes izgovarjajo v

slovenskem narodu z ono pobožnostjo, ki je lastna edino le temu narodu.

Slovensko napredno učiteljstvo je bilo v svoji pretežni večini že davno prepričano, da po tej poti, kakor jo je začrtal v slovenski javnosti sedaj tako zaničevani, a nekdanji nekronani kralj vojvodine Kranjske, ne more iti dalje, zakaj ta pot je vodila slovenski narod naravnost v pogubo.

In kar si je napredno učiteljstvo že od nekdanj želelo in po čemer je od nekdanj hrepenelo — po zedinjenju vsega južnoslovenskega naroda — ta prekrasna misel je našla ravno v možu, čigar ime je danes geslo in program slovenskega naroda posebe in jugoslovanskih narodov sploh, tako trdno podlage, da je ne zrahlja nihče več!

Naša deklaracija z dne 30. maja je naša zvezda vodnica!

Leta 1906. je zborovalo v Belgradu vseslovensko učiteljstvo, in s ponosom lahko zapišemo, da je bilo takrat ravno slovensko napredno učiteljstvo oni glasnik, ki je že zahteval in priporočal duševno združenje vseh jugoslovanskih učiteljskih organizacij v eno skupino. Načelo kulturnega združenja smo večkrat pozneje poudarjali in zagovarjali. Slovensko napredno učiteljstvo — žal — takrat ni doseglo svojega smotra, ker so se tej nameri postavili nasproti vsi oni faktorji, ki se dandanes rujejo javno in na skritem proti naši deklaraciji. Pač pa je le-to učiteljstvo občutilo trdo pest onih naših protivnikov ravno v sedanjem času, zakaj izkusili smo maščevanje; hišne preiskave, zaslišavanja, preganjanja, konfinacije itd. itd. — A le-to nas ni nikakor ostrašilo, temveč še danes stoji slovensko napredno učiteljstvo na tistem stališču kakor leta 1906, in to smo ravno pokazali s svojim manifestom z dne 10. septembra 1917, sprejetim na seji upravnega odbora naše Zaveze.

Danes lahko s ponosom dvigamo glave, zakaj danes mora pač vsa slovenska javnost priznati, da je ravno slovensko napredno učiteljstvo jasno pokazalo, da je bila njegova politika že od nekdanj sklična oni politiki in onemu programu, ki sta dobila svojo posebljenost v velikem mislecu, našem nekdanjem političkem nasprotniku — pokojnem dr. Kreku.

Ta politika pa ni dobila niti najmanjšega odmeva v onih naših tovariših, ki so jih proti nam tako radi izigravali ravno sedanji najboljši privrženci majniške deklaracije, češ, glejte jih, to so pravi narodni pionirji — a vi!?

Pač — uživati so ugodnosti na naš račun — a mi smo bili komaj, komaj deležni nekaterih drobtinic, ki so jim padale z oblozene mize.

In ti veliki možje, ki so se vedno izkazovali kot pravi junaki pri zatiranju svojih naprednih tovarišev, nimajo danes toliko poguma, da vržejo iz svoje sredine moža, ki ga po razumu zdrav, sicer pa preprost mož in mu izreka svoje nezaupanje.

Žalostni spomini!

Ob pogledu na »Jugoslovana« in na živahno, najlepše sadove obetajoče političko gibanje širom slovenskega ozemlja, so pač pozabljeni vsi ti žalostni spomini, so osušene vse one nebrojne solze, ki so jih prelile naše žene ob preziranju povodom oddaj raznih službenih mest, so preboljena vsa politička preganjanja — vam kličemo: Pozdravljeni! — Podajmo si roke in strinjimo se v močno falango, politično z delom navdušeno med slovenski narod in izpolnimo zadnjo željo pokojnega dr. Kreka:

»Bodite složni v delu za narodno bodočnost, bodite neumorni v stremljenju po združenju, bodite nevmajni v veri, da pride dan osvoboditve in svobode«.

Načrt preustrojitve našega šolstva.

VII.

Od strani »Zaveze« sem sprejel tudi jaz nalog sodelovati pri načrtu o preosnovi našega šolstva. Za to nalogo sem bil kajpada takoj navdušen. Človek pač rad kuje načrte, najreže pa načrte o šoli in šolstvu. Sicer pa sem prepričan, da je reforma našemu šolstvu krvavo potrebna.

Nakrat pa se mi oglasi v srcu rezko, jedko vprašanje, ki ga hočem sedaj zastaviti tudi tovarišem v »Zavezi«. Vprašanje namreč:

Čemu vse to? Čemu vse to idealno delo? Ali bo ves ta duševni napor imel kakšno praktično vrednost? Ali bo kateri izmed merodajnih činiteljev upošteval to naše pošteno delo, in kakor ono tudi sloni na pravičnih premislah? Ali imamo moč v sebi, da te svoje nazore na katerisibodi način uveljavimo tam, kjer o obliki in smeri šole odločajo, oziroma kjer bodo odločevali?

Evo! Ne slepimo sami sebe. Saj je vse učiteljsko delo dosedaj še preveč nosilo pečat idealizma, in bore malo je bilo praktično. In če nima biti praktično, no, potem je vse skupaj le blesteč turnir, o katerem bodo morda bardi pevali, a drugega tudi nič ne prinese ne nam, ne šoli, ne narodu.

Poreče kdo: »To naj nas pri tem delu nikar ne moti. Mi izgotovimo čimbolj podoben in sistematičen načrt, in ko ga izgotovimo, pnučimo ga komur gre. In če ga dotični ne sprejme, mi si peremo roke in lahko rečemo: Svojo dolžnost smo storili.«

Ne, prijatelj! Menim, da s tem svoje dolžnosti nismo storili niti najmanje, in naše delo bi na ta način postalo res le — poza in fraza. Naše delo za preosnovo našega šolstva ne prične, še manj pa konča z izdelovanjem načrta.

Načrt je mrtva črka, in če bi bil tudi sprejet, mu jedva živ element, t. j. učiteljstvo poda vsebino. Šolstva ne bomo preosnovali z načrtom, na katerega lahko ob vsaki priliki in nepriliki potrkamo, češ — saj ga imamo, pa še kakšnega; drugo pa naj bog pošlje po svoji previdnosti. Tak načrt, oziroma tako mnenje o načrtu bi bilo slednjič še nam samim na škodo.

Načrtu moramo tedaj podati mесо in kri. Ali bomo to zmogli? Da, kakor hitro bomo imeli zaslombo v širokih masah naroda. Narod pa in njegovo mišljenje predstavljajo dandanes še njegove politične stranke. Vemo pa, katera stranka prevladuje danes v naši ožji domovini. Zdad pa pridite z modernim, naprednim načrtom na dan! Da pri načrtu o preosnovi ljud. šolstva ne gre v glavnem zato, ali naj otrok prične pohajati šolo s 6. ali 7. starostnim letom, in ali naj hodi v ljudsko šolo 7 ali 8 let, o tem ste menda vsi prepričani.

Gre za duh, ki naj vlada v šoli; za predmete, ki se bodo učili v nji; za osebe, ki bodo učile; za način, kako se bo snov učila; za možnost, kdo bo tega deležen, ne da bi ga ovirala usoda nizkega ali visokega rojstva. Za to gre. In zato začnimo preosnovo ljudske šole najprej pri sebi, pri učiteljstvu! Vržimo zastarele okove od sebe. Izobrazimo se predvsem

nov svira in svira. Vse je praznično oblečeno, ves dragoceni nakit vidiš ta dan. Domači in bližnji katedžije točijo raznovrstno pijačo, tam v sencii pa se sučejo jarcii in prascii na ražnju. Tudi slepi glaslar svira na svoje žalostne gusle in poje o kraljeviču Marku o Kosovem Polju...

Ta dan si gost zvan ali nezvan v vsaki hiši. Ta dan je gazda posebno resen in razpravlja se o slavnih pradedih porodice (družine). Slovesno razpoloženje vlada vsepovsod. V treznosti in veselju se razhaja narod.

Božo Račič.

To in ono izza preteklih dni.

XIX.

Danes pa nekaj malega iz studijske dobe!

Začetkom julija leta 1878. smo na Ljubljanskem učiteljskem maturirali prvi četrtoletniki; do leta 1877. je imelo namreč to učiteljske le troje letnikov. — Deželni šolski nadzornik za ljudsko šol-

stvo na Kranjskem je bil tačas Rajmund Pirker, vnet »Nemec«, pravi tip takratnega političnega režima v vojvodini Kranjski. Ravnatelj Ljubljanskega učiteljskega pa je bil Blaž Hrovath, Nemeč kranjskega kopita, prej gimn. učitelj, bilokrat in optima forma. Verouk je poučeval J. Klemenčič, blag, prijazen in dobrosrčen gospod. Glavni učitelji pa so bili: Jos. Celestina, znan spisovatelj slov. matem. učnih knjig, večš strokovnjak; Leop. pl. Gariboldi, mnemotehnik; Viljem Linhart, dober metodik; Jak. Praedika, štaj. Slovenec, prej strokovni učitelj na dež. meščanski šoli v Celju. Na vadnici so poučevali: J. Eppich, J. Gerkman, Jos. Sima, zagriznen nemčevalec, mogoletni okrajni šolski nadzornik v pol. okraju Kamniškem in urednik zloglasne »Laibacher Schulzeitung« ter Iv. Tomšič, izdajatelj in urednik izbornega mladinskega lista »Vrtec«, ki še danes izhaja, sicer v tisti obliki kot za Tomšiča, a ne v tisti vrlini in tistem duhu. Učitelj glasbe je bil znan slov. skladatelj A. Nedved, direktor nemške »Filarmonične družbe« v Ljub-

ljani, rodom Čeh, a učitelj telovadbe Julij Schmidt, rodom Prus. »Risanje je učil in nekaj časa tudi kaligrafijo — J. Kromberger. Mož je v svojih urah čenčal o vsem mogočem, le o tem je malo pravil, kar bi bil — moral. Seve smo gojenci med njegovim »poukom« čas uporabljali za razna opravila, ki se niso tikala — risanja. Jaz vsaj nisem kaj profitiral pri Krombergerju. Najbolj mi je o njem ostalo v spominu to, kakšne preglatvice mu je provzročala — perspektiva... — Izmed vseh tu naštetih učiteljev menda živi samo še V. Linhart, ki biva danes kot upokojeni štaj. dež. šolski nadzornik v Gradcu.

Absolventov-učiteljsčnikov nas je bilo leta 1878. petnajst v Ljubljani. Izmed teh je do danes umrlo čvetero, štirje pa se nahajajo že v zaslužnem pokoju. Aktivno službujočih učiteljev nas je še sedem ter bomo, če bo res in to hoče usoda, obhajali k letu štiridesetletnico svojega učiteljevanja, h kateri Vas, tovariš urednik, že danes prav vljudno vabi

Vaš udani

Slamoštev.

socialno, ali temeljito. Kritično reviramo dosežanje svoje mišljenje in delovanje. Poglejmo neustrašeno v vrzeli naše duše, kjer nam nepoučenost v znanstvenih in umetniških strokah zija nasproti kakor lačen zrnaj. Pretresimo odkritosrčno svoje dosežanje takozvano "narodno" delo, često le preveč s petjem in krčmo spojeno. Vprašajmo se enkrat pošteno, v kateri politični stranki stojimo, zakaj tam stojimo, in kakšen dobiček imamo in staimela od tega šola in narod, — in tudi mi! In če to in drugo pretresemo, potem pridemo do tega, da treba temeljite revizije na vseh platch našega mišljenja in delovanja. In potem si zgradimo načrt, v katerem smislu in v kateri smeri, v katerem duhu nam je delovati vztrajno, dosledno in nevstrašno med našim ljudstvom. Tu moramo najti pot. In zato sem jaz zato, da se najprej udeležim prva točka našega programa, tj. načrt o delu na polju splošne ljudske izobrtzbe v najširšem pomenu besede. S tem stoji in pade nadaljno delo o reformi šolstva.

Ako si pridobimo na ta način trdnost, neomajljivo oporo med ljudstvom, potem bo to ljudstvo samo z nami vred zahtevalo zakonsko preosnovo notranje in vnanje uredbe ljudskega, srednjega in visokega šolstva. To je prava pot, je zid dane pri temelju — vse drugo je le jalovo početje, ki se lepo bere, a prav nič ne zaleže.

Nekaj moramo storiti! se čuje glas. Da, to je res! Ali da moramo že danes, in to že prav vse izvršiti, ni nikjer zapisano. Z načrtom ni nič, dokler ga kdo ne sprejme, a to se zgodi le, če stopimo korajžno na ono pot, ki nas gotovo pelje do udeležitve načrta.

Ako so pa tovariši drugačnega mnenja, predlagam, da:

1. izdelamo najprej načrt za ljudske šole, in ker bi reformirana ljudska šola poleg nereformirane srednje šole bila nesmisel in greh na mladini in narodnem telesu, tedaj:

2. naprosimo srednješolske profesorje, da proglasijo dosežanje srednješolsko, osobito pa gimnazijsko vzgojo kakor nepraktičen, duhomoren preostanek srednješolskih samostanskih šol, ter da izdelajo reformni načrt o praktični srednji šoli, kakor jo rabi živ in žilav narod mladostne, nepokvarjene krvi in proletarskega pokoljenja; 3. ponudimo svoj — upam vsaj — modern načrt našim poslanecem in v šolskih zadevah odločilnim prvakom političnih strank, v prvi vrsti sedaj vladajoči politični stranki, ter drugim merodajnim činiteljem, naj ga brez drugega sprejmejo in udeležijo;

4. proglasimo gotove vrste študij na visokih šolah kakor brezploden študijski balast, katerega korist ni v sorazmerju niti s časom in denarjem, ki mu ga posveti mladenič;

5. zahtevajmo, da postanejo prirodoslovne in socialne vede os, okrog katerih naj se suka ves pouk.

Itd., itd. — Dosežemo to kar tako z glasovanjem, z resolucijami, avdiencami in peticijami — meni prav. Ker pa sem prepričan, da na ta način ne dosežemo tega, stavljam odseku za sestavo načrta šolske reforme kot prvi in najnujnejši predlog k predmetu sledeče:

Učiteljstvo naj se v vseh socialnih in drugače znanstvenih ter umetniških, tudi verskih vprašanjih čimprej točno orientira ter naj sestavi načrt za organizirano izobraževalno delo med ljudstvom, ker leto nas privede, posredno sicer, ali po najkrajši in najzanesljivejši poti k zaželjeni preosnovi slovenskega šolstva.

Pripomnim le še, da to delo lahko opravimo, ne da bi se kot stanovska organizacija naslonili ob kakšno politično stranko in njen program. Če pa je taka oslomba res potrebna, potem upam, da se ne bomo naslanjali ob reakcionarne stranke, niti ob laži napredne. Dogodki svetovne vojne bi nas morali vendarle nekaj naučiti.

Ferdo pl. Kleinmayr.

J. PAHOR:

Šolski reformi.

(Nadaljevanje.)

Vse delo šole bi moralo tedaj sloneti na načelu, da se individuum samostojno razvija in posebno še v moških letih. Samorazvoj bi lahko to imenovali. Toda v sedanji naši srednji oz. visoki šoli je

načelo samorazvoja nemogoče. Naša srednja oz. visoka šola je le preveč nekaj privileg šolnikov in veda teh šolnikov je le premnogokrat na antiko naslonjena »šolska modrost«, ki ji nedostaja glavno, namreč praktično izkoriščanje vede v velikem. Pouk je neenoten, brez zveze ter samo kopicji teoretizirajoče znanje, ne da bi količkaj upošteval individualne in socialne potrebe. Naj navedem tu besede dr. L. Lénarda, ki jih je zapisal v »Na-preju« (3. nov. 1917): »V gimnaziji nisem nikdar pazil, zakaj, kar je profesor razlagal na dolgo in široko, se mi je zdelo tako malenkostno, da ni moglo pritegniti mojega duha, majhnih in lahkih lekcij se doma nisem učil in zaradi tega sem bil v šoli često nepriljubljen. Kar sem se učil v gimnaziji, od tega nisem imel pozneje nobene koristi ali le malo, korist sem imel skoraj izključno le od onega, kar sem uganjal sam kot »alotria« poleg šolskega pouka, deloma celo proti volji profesorjev«.

Tako bi lahko mnogokateri izpovedal. Dejstvo je, da se v vedi priborijo daleč le oni talenti, ki jih nosi (če jim niso razmere sovražne) posebni nagon ali pa, če so našli idealnega vzgojitelja, ki jim je umel zdrumiti posebno veselje za stvar.

Praktična angleška šola je daleč od vsakih pedantnosti, ki zagrenijo pri nas pouk učencu in učitelju. Profesor razlaga snov in ko pozneje izprašuje, znajo morda trije, štirje. Zadošča mu. V drugih predmetih so zopet drugi, ki se v lekcije poglobijo, ki morda znajo še več, kakor se od njih zahteva. Tako se gojenci svobodno razvijajo v smerah, ki jim prijazno, v katerih igraje premagajo največje ovire ter se končno dvignejo k vrhuncem vede. Zato pa prekašajo Angleži na vseh poljih znanosti vsa druga ljudstva sveta ter se ima človeštvo za kulturni in praktični napredek zahvaliti največ njih znanstvenim veleumom.

Ker je torej naše šolstvo razredno, ker je zraslo na tradiciji, neglede na družboslovna načela, zaradi tega tudi ne odgovarja potrebam družbe in države, mora danes stremeti reforma za tem, da postane šola res vsestransko koristna ustanova. Na ta način bo reforma prispevala tudi k rešitvi nalog, ki jih narekuje prodirajoči demokratizem: vse izenačenje pravice sloni namreč na vsestranski ljudski naobtazbi.

In kako naj bi se preustrojilo vseučilišče? Tako, da ima — prvič — na njem vsaka smer človeške dejavnosti, tudi obrt, možnost najvišjega znanstvenega razvoja, drugič, da daje vsakemu zraven potrebne strokovne izobrazbe še splošen pogled v vedo, v družbo in življenjske naloge, da torej širi sociološko spoznanje.

Zato bi morala biti univerza!) predvsem narodno-enotna, znanstveno ločena in svobodna. Vsebovala bi oddelke za prirodoznanstvo, matematiko, politično in pravno vedo, za filologijo in zgodovino, gospodarstvo, umetnost, teologijo in politehniko. Nad vsem pa bi stala filozofija. Medicina bi se pridelila prirodoznanstvu, astronomija matematiki, v gospodarskem oddelku bi se učilo o produkciji, trgovini itd. Tako bi bilo mogoče, da se mediciner izpopolnjuje v prirodoznanski fakulteti, raziskovalec pa ostane v stiku z zdravniško vedo; upravninuradnik dobi pojme iz narodno-gospodarske in finančne vede, diplomatski zastopnik iz filologije.

Učne predmete za posamezne poklice določi vlada, toda poseganje v druge panoge naj bi se ne vršilo le zaradi načrta in predpisov, temveč naj bi bilo tudi spontano. S tem zadosti vseučilišče načelu o razvoju osebnosti.

Vsi slušatelji bi pa morali študirati sociologijo in lastno državno pravo in mnogi bi se posvetili modroslovju. Tako bi univerza odprla pogled na civilizatorne namene družbe ter bi razvijala človeka nele osebnim koristim, temveč tudi socialnim in političnim dolžnostim.

V tem oziru je morda srednjeevropsko vseučilišče najbolj siromašno. Kar prinesejo njegovi obiskovalci sociološke spoznanja v življenje, je omejeno največkrat na nekoliko skepticizma in npravnega nihilizma. Posledica je potem navadno, da taki narodovi sinovi stoje ali izven vsega snovanja ljudstva, ker se jim zdi vse premajhno in prenizko, ali pa posegajo v javno življenje često iz sebičnosti in na ta način sejejo s svojimi nazori nezdrave kali v ljudstvu.

Z vprašanjem univerze je precej rešeno tudi vprašanje srednje šole. Tudi ta mora biti enotna, zakaj specializiranje v naobrazbi vzdržuje civilizaciji sovražno življenjsko naziranje. Osvoboditi pa se mora »klasičnega konvencionalizma«, v

* Po Ratzenhoferju.

kolikor ga ne zahteva visoka šola. Angleške srednje šole imajo v nižjih razredih 5 tedenskih ur latinščine, v višjih samo 3, zato pa nemščine 4, francoščine 5, fizike, kemije in prirodopisa celo 16 ur in sicer večinoma praktično v laboratoriju. Na enotni srednji šoli naj bi se poučevali le elementi latinščine in grščine in le kot priprava za teološki, filozofski, politični in prirodoznanski študij. Obvezni pouk iz teh dveh mrtvih jezikov bi veljal le za nekatero in bi jim bil tudi različno odmerjen; obsežno bi se pa grščina in latinščina obravnavali pravzaprav na filološki fakulteti.

Spričo naših šolskih razmer bi tak preobrat morda tuptam naletel na odpor srednješolskega učiteljstva, toda koristi družbe ne smejo trpeti radi stanovskih interesov. Reforme so trde za prizadete in stvarno težke, ker postavljajo nove osnove, toda dejanske razmere družbe so močnejše kakor ovire. Če se mora srednješolski gojenec leta in leta podrobno seznanjati z nazori in običaji narodov, ki so že davno izumrli, če se mora natančno ukvarjati posebno s starimi verskimi nazori, ki so današnjim celo sovražni, potem ni to le nepraktično, ampak tudi nesmiselno. Toliko slabše je, če se radi mrtvih klasičnih jezikov zanemarija moderno jezikoslovje. Ker pa delo vseh višjih poklicev v družbi naravnost zahteva globoko humanistično naobrazbo, spada v enotno srednjo šolo predvsem obsežni študij materinega jezika, na podlagi njegovih klasičkov, na podlagi narodovega kulturnega in gospodarskega življenja. Okrog tega žarišča bi se potem razvrstili drugi učni predmeti. Ves pouk bi torej ne visel več v zraku, rasel bi iz dejanskih razmer, zajejal iz njih vedno novih sokov in plemenitil vse življenje naroda. (Dalje.)

Srednješolske vesti.

Dr. Lavo Čermelj je imenovan za namestnega gimnazijskega učitelja na Goriški slovenski državni gimnazij v Trstu, dr. Gustav Pirjevca pa za namestnega gimnazijskega učitelja na nemški državni gimnaziji v Trstu.

Iz ljudskošolske službe. Stalno sta upokojena nadučitelj v St. Vidu pri Vipavi Ivan Rudolf in učiteljica Ivana Smole, začasno pa nadučitelj v Knežaku Dragotin Česnik in Antonija Milkota - Vohrinceva; Kristina Hitjeva je imenovana za suplentko na dvorazredni ljudski šoli pri Sv. Jakobu ob Savi; začasno vodstvo te šole je poverjeno učiteljici Antoniji Pra-protnikovici; za suplentke so nameščene: Justina Kavšekova v Postojni, Ana Žorževa na osemrazredni dekliški ljudski šoli pri Sv. Jakobu v Ljubljani, Frančiška Božičeva v Šmarjeti, Ivana Cerarjeva in Ana Koščeva v Šiški, Ana Tomšičeva v Dolenji vasi, Vera Rekarjeva v Trziču in Vida Kraševčeva v Žužemberku; začasni učiteljici Justini Kmetovi je poverjeno začasno vodstvo na ljudski šoli v Šturijah; suplentka Marija Bahovčeva je imenovana za začasno učiteljico, suplent Miroslav Kovač pa za začasnega učitelja v Zeleznikih.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

V pojasnilo. V zadnji številki »Učiteljskega Tovariša« je objavilo vodstvo Zaveze delegata Kranjskega in Gornjegrajskega učiteljskega društva in takoj nato pripomnilo, da so nekatera društva že tako otrpnila, da se ne zmenijo za noben poziv; dostavilo je še besede, da naj zavodni člani takih društev govori s predsedniki resno besedo; predsedniki naj delajo ali pa odstopijo. Da ne bo kdo napačno sodil in mislil, da se tičejo te besede novega predsednika Gornjegrajskega učiteljskega društva, ker stoji ta poziv pod naslovom **Gornjegrajsko učiteljsko društvo**, izjavljamo, da vodstvo Zaveze ni nikakor moglo misliti na Gornjegrajsko učiteljsko društvo, ki je bilo pod prejšnjim in je pod sedanjim predsedstvom jako marljivo in delavno, ter vedno vestno izvršuje svojo nalogo tudi v sedanjih hudih časih. Vodstvo je imelo tu v mislih ona društva, ki ne dajo od sebe nikakoršnega znaka življenja, ki se nič več ne zmenijo za noben poziv, za nobeno okrožnico in prošnjo, ki tako trdo spe, da niso volila niti delegatov, torej niso zastopana na današnjem delegacijskem zborovanju. Taka društva smo hoteli z ono pripomnjo zbuditi iz brezdelnosti k delu.

Vodstvo Zaveze.

Kranjsko.

Društvo vpokojen. učiteljstva glasno kliče po svojem odboru: Tovariši in učiteljske vdove! Pristopite v večjem številu z novim letom 1918 v naše društvo! Preteklo leto nam je bela žena odpeljala štiri tovarišičlane v trajno večnost; vsi njihovi ostali so kaj radi prejeli pogrebno podporo. Namesto teh je res bilo šest novih sprejetih, a to je vse premalo. Ako pogledamo malo v zapisnik, vidimo koliko jih je še, ki se ne ganejo v dobrobit svoj in svojcev. Sicer je umrlo izmed učiteljstva še nekaj tovarišev nečlanov, ki njih svoji sedaj zaman obujajo kes, ker niso bili deležni podpore. Glejte, prijatelji in prijateljice, vrata za pristop v društvo so vsak dan na stežaj odprta! Odbor.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za konjiški okraj je zborovalo dne 15. nov. 1917 v Konjicah. Obisk je bil jako dober. Nanovo sta pristopila k društvu tov. Roza Davidova, učiteljica v Ločah in Frančiška Reboljeva iz Zič. Predsednik ju pri tej priliki presrčno pozdravi. Ko se je spominjal še tovarišev vojakov, je prešel na dnevni red, katerega glavna točka je bilo predavanje: »Domoljubna mladinska vzgoja« ali »Mlada Avstria«. Njegovo predavanje se je vršilo na željo gospoda predsednika okrajnega šolskega sveta dr. Hohla, ki je bil pri predavanju navzoč ter se tudi vdeležil debate. Na podlagi lastne izkušnje, pridobljene v tozadevnem tečaju v Gradcu, je predsednik tovariš Bobič razpravljal o tej časuprimerini temi. Soglasno je bil naprošen, da nam o priliki svoja teoretična izvajanja tudi praktično pokaže. Sprejet je bil tudi predlog tovariša Brumna, da se vse šole v okraju naročijo na list »Mlada Avstria«.

Pri volitvi delegatov za Zavezino zborovanje sta bili izvoljeni tov. Pleškova in Bezlajeva. Končno je še predsednik pozval tovariše, naj prispevajo po znanem ključu za učiteljski pomožni sklad, ter je zaključil zborovanje. G.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje dne 3. januarja 1918 v hotelu Peter Novak, v Slov. Bistrici ob 10. uri dop. ob nastopnem vzporedju: 1. Zapisnik o zborovanju društva dne 16. nov. 1917. 2. Dopisi. 3. Predavanje: »Narodno gospodarstvo in valuta«, govori gosp. dr. Alojzij Gorican. 4. Poročilo o »Zavezinem delegacijskem zborovanju v Ljubljani dne 28. decembra 1917. 5. Polaganje računa za minula leta. 6. Volitve novega odbora. 7. Slučajnosti. — K obilni udeležbi vabi Jos. Sabati, tč. predsednik.

Trst.

Zborovanje Učiteljskega društva za Trst in okolico se je pričelo v nedeljo, dne 16. t. m., ob pol 10. uri dopoldne v prostorih zaposlovalnih tečajev goriškega učiteljskega po vzporedju, ki smo ga v svojem listu že objavili.

Predsednik tov. A. Gernek pozdravlja vse navzoče (79 članov) v prostorih Rivoltelle, kjer je že tekla kri za naše najsvetejše — za naš jezik. Časi se izpreminjajo, in danes zborujemo tukaj v slovenskem jeziku. Posebe še pozdravlja navzoče goste: gg. dež. nadzornika Matejčiča, okr. nadz. prof. Nekermanna, vodjo zap. tečajev dr. Pirjevca, zastopnika pol. društva »Edinosti« dr. Slavika in dr. Wilfana ter gojence zaposlovalnih tečajev. — Domisli se dveh žrtev sedanjega časa: tov. Viktorja Sosiča in Egona Jezerška. (Slava!) — Preide k dnevnemu redu in da besedo tov. Ganglu.

Tov. Gangl obširno poroča v enournem referatu o preustrojitvi našega šolstva. Poročilo sprejmejo navzoči z odobravanjem. Nato predlaga:

1. Delegatom Učit. društva za Trst in okolico naročamo, naj na delegacijski seji dne 28. t. m. v Ljubljani zagovarjajo, oziroma zastopajo v mojih izvajanjih začrtana in utemeljena načela.

2. Učit. društvo za Trst in okolico izreka željo, naj člani odseka, izvoljeni od upravnega odbora Zaveze, prevzamejo po svojem nagnjenju, po večjem zanimanju in po posebnih možnostih sodelovanje pri posameznih skupinah tega načrta, ker je na ta način omogočeno temeljitje delovanje in dovršenje delo.

3. Tako posamezno predelane in izgotovljene skupine naj odsek potem pregleda in ebdela zorno, da bo delo enotno in da pridejo do izraza tudi nazori in mnenja, ki jih goje posamezniki do ostalih skupin tega načrta.

4. Učit. društvo za Trst in okolico predlaga, naj se vodstvo Zaveze obrne na učiteljske zbore učiteljskih v Ljubljani, Mariboru in Gorici, oziroma na zaposlovalne tečaje v Trstu in Ljubljani s prošnjo, da izrazijo svoje mnenje glede na reformo učiteljskih, ki mora sloneti na principu temeljitje strokovne izobrazbe in ki se nadaljuje ter zaključni na vseučilišču, kakor je bilo to načeloma označeno v tem referatu.

Tov. pl. Kleinmayr je prepustil izdelavo referata Ganglu. Vprašuje: Kam pojdemo z izdelanimi načrti? Kritizira dosežanje